

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI MỚI VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI VIỆC PHÁT TRIỂN CON NGƯỜI MỚI Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

HO CHI MINH'S THOUGHT ON NEW HUMAN AND MEANINGS FOR NEW HUMAN
DEVELOPMENT IN VIETNAM TODAY

NGUYỄN MINH TRÍ^(*)

TÓM TẮT: Xây dựng con người mới đóng vai trò đặc biệt quan trọng, không chỉ là phương thức chủ yếu hình thành và phát triển con người, mà còn là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia trong thời đại ngày nay. Chính vì vậy, hầu hết các quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam đều coi đầu tư phát triển con người là mục tiêu của chiến lược phát triển. Hồ Chí Minh đã để lại cho Đảng ta và dân tộc ta một di sản lý luận vô giá về những vấn đề đặc biệt quan trọng, căn cốt của cách mạng Việt Nam, trong đó có tư tưởng sâu sắc mang tầm triết học về xây dựng và phát triển con người mới, cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị lý luận và thực tiễn.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh; con người mới; Việt Nam.

ABSTRACT: Building new people plays a specially important role, not only as a major means of forming and developing people, but also as a driving force for socio-economic development of each nation in this era. Therefore, most countries in the world, including Vietnam, consider investment in human development as the goal of a development strategy. Ho Chi Minh has left our Party and our people an invaluable heritage of reasoning on the very important and fundamental issues of the Vietnamese revolution, including profound philosophical thought about building and developing new people, up to now their theoretical and practical values remain.

Key words: Ho Chi Minh thought; new person; Vietnam

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Một trong những vấn đề có ý nghĩa to lớn trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh, đó là vấn đề xây dựng con người mới. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới được thể hiện với nội dung hết sức phong phú, sinh động và sâu sắc. Vừa là sự kết tinh tinh hoa văn hóa dân tộc và tinh hoa văn hóa nhân loại, vừa là sự thể hiện thực

tiễn sinh động cách mạng Việt Nam cũng như đặc điểm của thời đại. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc đối với sự nghiệp cách mạng Việt Nam hiện nay. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới không chỉ là cơ sở lý luận, kim chỉ nam cho việc xây dựng triết lý, mục tiêu, sứ mệnh xây dựng con người mới, mà còn là

^(*) TS. Trường Đại học Công nghệ Thành phố Hồ Chí Minh, nm.tri@hutech.edu.vn. Mã số: TCKH17-14-2019

cơ sở phương pháp luận cho việc xây dựng nội dung, phương châm, phương pháp xây dựng con người mới ở Việt Nam hiện nay. Bài viết góp phần làm rõ tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới và ý nghĩa của nó đối với việc phát triển con người mới ở Việt Nam hiện nay.

2. NỘI DUNG

2.1. Nội dung cơ bản trong tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới

C. Mác cho rằng, con người ta, do bản tính, nếu không phải là một động vật chính trị như Arixtôt nói, thì đầu sao cũng là một động vật xã hội” [6, tr.474]. Con người, *một mặt* là sản phẩm của sự phát triển của giới tự nhiên, điều đó quy định bản thể con người với tính cách là một thực thể sinh học; *mặt khác*, con người là sản phẩm của quá trình tác động lại tự nhiên thông qua lao động, điều đó quy định bản chất con người với tính cách là một thực thể xã hội. Cái sinh học và cái xã hội hiện diện trong con người như hai mặt đối lập nhưng không thể tách rời của cùng một bản chất. Trên cơ sở quan điểm về con người, C. Mác cho rằng: “*Bản chất con người của tự nhiên chỉ tồn tại đối với con người xã hội; vì chỉ có trong xã hội, tự nhiên đối với con người mới là một cái khâu liên hệ con người với con người, mới là tồn tại của con người đối với người khác và tồn tại của người khác đối với người đó, mới là nhân tố sinh hoạt hiện thực con người; chỉ có trong xã hội, tự nhiên mới biểu hiện ra cơ sở của tồn tại có tính chất người của bản thân con người. Chỉ có trong xã hội, tồn tại tự nhiên của con người mới là tồn tại có tính chất người của con người đối với con người và tự nhiên mới trở thành con người đối với con*

người. Như vậy, xã hội là sự thống nhất bản chất đã hoàn thành của con người với tự nhiên, sự phục sinh chân chính của tự nhiên, chủ nghĩa tự nhiên đã được thực hiện của con người và chủ nghĩa nhân đạo đã hiện thực hòa tự nhiên” [7, tr.170]. Khi nghiên cứu về chủ nghĩa tư bản, trong *Bản thảo kinh tế - triết học năm 1844*, C. Mác viết: “*Lao động sản xuất ra những vật phẩm kỳ diệu cho những người giàu, nhưng chính nó lại sản xuất ra sự bản cùng hóa của công nhân. Nó tạo ra lâu đài, nhưng nó cũng tạo cả những nhà ổ chuột cho công nhân. Nó làm ra cái đẹp, nhưng cũng làm què quặt công nhân. Nó sản xuất ra trí tuệ, nhưng cũng sản xuất ra sự đần độn, ngu ngốc của công nhân”* [7, tr.131].

Luận điểm của C. Mác về sau được phát triển trong *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*: “*Xã hội tư sản hiện đại, với những quan hệ sản xuất và trao đổi tư sản của nó, với những quan hệ sở hữu tư sản, đã tạo ra những tư liệu sản xuất và trao đổi hết sức mạnh mẽ như thế, thì giờ đây, giống như một tay phủ thủy không đủ sức trị những âm binh mà y đã triệu lên. Từ hàng chục năm nay, lịch sử công nghiệp và thương nghiệp không phải là cái gì khác hơn là lịch sử nổi dậy của lực lượng sản xuất hiện đại chống lại những quan hệ sản xuất hiện đại, chống lại những quan hệ sở hữu đang quyết định sự tồn tại và thống trị của giai cấp tư sản”* [5, tr.604]. Trong chủ nghĩa tư bản, quan hệ sản xuất không phù hợp với trình độ phát triển của lực lượng sản xuất biểu hiện trong xã hội, tăng trưởng kinh tế cao, nhưng chứa đựng mâu thuẫn do chế độ tư hữu về tư liệu sản xuất quyết định chế độ phân phối, tổ

chức, quản lý trong chủ nghĩa tư bản, làm cho của cải, quyền lực ngày càng tập trung vào tay giai cấp tư sản, còn sự bất bình đẳng, nghèo khổ, thất nghiệp ngày càng chia đều cho người lao động. Để giải phóng mình thoát khỏi áp bức, bóc lột, giai cấp công nhân tiến hành cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Khi đời sống của giai cấp công nhân đã thoát khỏi sự thống trị của chế độ tư hữu tư bản sẽ trở thành nhân tố quan trọng thúc đẩy kinh tế phát triển dưới chủ nghĩa xã hội. Đến lượt nó, với sự phát triển nhanh của lực lượng sản xuất trong chế độ mới có điều kiện *"làm chủ tồn tại xã hội của chính mình"*, hướng tới một xã hội mà *"sự phát triển tự do của mỗi người là điều kiện cho sự phát triển tự do của tất cả mọi người"* [5, tr.628]. đồng thời C. Mác đã khẳng định: *"Để sản xuất ra những con người phát triển toàn diện, cần phải tạo ra một xã hội có một nền kinh tế phát triển, một nền văn hóa mới, một nền khoa học – kỹ thuật hiện đại, một nền giáo dục tiên tiến"* [6, tr.688].

Trên cơ sở kế thừa và phát triển quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lê-nin, khi bàn về con người, Hồ Chí Minh đã khẳng định: *"Chỉ người, nghĩa hẹp là gia đình, anh em, họ hàng, bầu bạn. Nghĩa rộng là đồng bào cả nước. Rộng nữa là cả loài người"* [11, tr.130]. Trong trường hợp cụ thể, Hồ Chí Minh còn sử dụng những thuật ngữ khác để chỉ con người, như người công nhân, người lao động, người tri thức,... Khái niệm con người đã mang trong nó bản chất xã hội, phản ánh các quan hệ xã hội. Khi bàn về con người, trong tư tưởng của Người không có con người trừu tượng mà chỉ có con người cụ thể, đó là mỗi một con người đều

có cuộc sống, mỗi quan hệ riêng của họ. Đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh, khái niệm con người còn là sự thống nhất con người giai cấp với con người nhân loại. Khi đề cập đến con người, Người không chỉ đề cập đến con người giai cấp mà còn đề cập đến con người thuộc các giai cấp khác nhau mà ở đó họ có mối quan hệ với cộng đồng, với dân tộc, mang những nét đặc trưng về bản sắc văn hóa của dân tộc mình. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, con người còn là con người nhân loại, bởi họ có điểm chung là sinh ra phải được bình đẳng, tự do, hạnh phúc, được hưởng quyền con người.

Điểm chủ yếu trong tư tưởng Hồ Chí Minh về con người là: Con người Việt Nam có tình thần yêu nước, có tình thần đoàn kết, ý thức cộng đồng dân tộc, cần cù sáng tạo – là truyền thống quý báu hàng ngàn năm của dân tộc. Để xây dựng thành công chủ nghĩa xã hội, theo Người, một mặt phải kế thừa những giá trị truyền thống tốt đẹp đó; mặt khác, phải xây dựng những phẩm chất mới như có đạo đức xã hội chủ nghĩa, có trí tuệ và bản lĩnh để làm chủ bản thân, gia đình, xã hội, có tác phong xã hội chủ nghĩa, có lòng nhân ái vị tha... phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Con người mới - theo tư tưởng Hồ Chí Minh là con người xã hội chủ nghĩa, con người phát triển toàn diện để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh dùng khái niệm con người mới xã hội chủ nghĩa là để phân biệt con người sống trong xã hội cũ, con người chưa được giác ngộ cách mạng, chưa được trang bị lý luận cách mạng đúng đắn theo lập trường của giai cấp công nhân. Con người mới xã hội chủ nghĩa không phải tự nhiên mà có, nó được gắn với sự

ngiệp cách mạng, sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc, gắn với công cuộc xây dựng xã hội chủ nghĩa trên mọi lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, tư tưởng. Từ đó, xây dựng con người mới, phải thực hiện từng bước, từng nhiệm vụ với những nội dung cụ thể như sau:

Thứ nhất, xây dựng con người vừa có đức vừa có tài, vừa hồng vừa chuyên. Từ chỗ ý thức được vị trí, vai trò quyết định của con người đến sự nghiệp cách mạng ở nước ta, Hồ Chí Minh đã có tư duy rất sớm về chiến lược con người. Tại lớp học chính trị của giáo viên cấp II, cấp III toàn miền Bắc năm 1958, Người nói: *"Vi lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người. Chúng ta phải đào tạo ra những công dân tốt và cán bộ tốt cho nước nhà. Nhân dân, Đảng, Chính phủ giao các nhiệm vụ đào tạo thế hệ tương lai cho các cô, các chú. Đó là một trách nhiệm nặng nề, nhưng rất vẻ vang. Mong mọi người phải cố gắng làm tròn nhiệm vụ"* [14, tr.528]. "Trồng người" theo tư tưởng Hồ Chí Minh là bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau, chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa "hồng", vừa "chuyên".

Con người mới phát triển toàn diện, theo Hồ Chí Minh, còn là con người được trang bị những tri thức toàn diện, từ khoa học xã hội đến khoa học tự nhiên, trình độ chuyên môn, kỹ thuật; có lý tưởng sống cao đẹp, sống vì mọi người và có tinh thần đấu tranh vì sự nghiệp giải phóng con người và xã hội loài người, đó là con người "có tài"; *đồng thời*, là con người có đạo đức trung thực, thẳng thắn, liêm khiết, khiêm tốn,

dũng cảm, đó là con người "có đức". Theo Người, "có đức" và "có tài" phải được kết hợp chặt chẽ với nhau, quan hệ mật thiết với nhau. Người quan niệm *"người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức dù tài giỏi đến mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân"* [10, tr.252]. Cho nên, trong giáo dục cần phải đặc biệt chú trọng đến giáo dục đạo đức cách mạng, theo Người *"day cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là gốc, rất quan trọng"* [14, tr.329]. Trong đó, Hồ Chí Minh đặc biệt chú trọng giáo dục những phẩm chất như *"cần, kiệm, liêm, chính là nền tảng của đời sống mới, nền tảng của Thi đua ái quốc"* [15, tr.269], nền tảng xây dựng con người mới toàn diện và quan trọng nhất cho công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội. Chữ *tài* có lúc Bác coi là *chuyên* trong cụm thuật ngữ *hồng và chuyên*. Theo Hồ Chí Minh, *tài* là giỏi về chuyên môn, năng lực sáng tạo; là toàn bộ năng lực nói chung và có thể nắm bắt quy luật và biết vận dụng quy luật vào thực tiễn và cải tạo thực tiễn. *Tài* và *đức* thống nhất biện chứng trong con người và được hình thành trong quá trình thực hiện nội dung giáo dục toàn diện, là hai mặt cơ bản của con người mới, trong đó thì *"Đức phải có trước tài"* [15, tr.269] và *đức* là gốc. Nếu có tài mà không có đức là vô dụng. Người có tài và có đức chính là những con người biết kết hợp hài hòa lợi ích cá nhân và lợi ích xã hội. Những con người như vậy không phải tự nhiên có, mà là sản phẩm của một quá trình giáo dục, đào tạo và rèn luyện lâu dài, công phu.

Đối với người cán bộ, đảng viên mà Hồ Chí Minh chú trọng xây dựng càng phải

là con người phát triển toàn diện, là người “có đức” và “có tài”. “hồng thâm” và “chuyên sâu”. “Đức” của người cán bộ, đảng viên là đạo đức cách mạng. Người coi đạo đức cách mạng là “nền tảng”, là “cái gốc” của người cán bộ, đảng viên, giúp họ vượt qua mọi khó khăn, gian khổ, hy sinh để hoàn thành tốt nhiệm vụ mà Đảng và nhân dân giao phó. Đạo đức cách mạng tạo nên uy tín của cán bộ, đảng viên. Đó là cơ sở để giáo dục, thuyết phục và lãnh đạo quần chúng nhân dân, là tấm gương sáng cho mọi người noi theo. Người nói: “*Cũng như sông thì có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân*” [13, tr.292]; và “*Mọi việc thành hay là bại, chủ chốt là do cán bộ có thấm nhuần đạo đức cách mạng, hay là không*” [13, tr.354]. Tuy nhấn mạnh đến đạo đức của người cách mạng, coi nó là gốc của người cách mạng, nhưng Hồ Chí Minh cũng không coi thường yếu tố tài năng của người cách mạng, coi nó là yếu tố không thể thiếu của người cách mạng có thể hoàn thành sứ mệnh lịch sử của mình. Giữa đức và tài thì Người cho rằng đức giữ vai trò làm nền tảng, còn tài chỉ là phương tiện hành động.

Thứ hai, vai trò của giáo dục và đào tạo trong việc xây dựng con người mới phát triển toàn diện. Với sự hiểu biết sâu sắc về vai trò của giáo dục và đào tạo đối với phát triển con người, bằng sự đức kết kinh nghiệm thực tiễn cách mạng phong phú, Hồ Chí Minh đã nhìn ra những hạn chế của nền giáo dục phong kiến; đồng thời vạch ra tính

chất ngu dân dễ trị, rằng: “*dưới chế độ thực dân phong kiến, mục đích đi học là cốt được mảnh bằng làm ông thông, ông phán; rằng mục đích giáo dục nô dịch của thực dân phong kiến chỉ để đào tạo ra những trí thức nô lệ để hầu hạ chúng...*” [9, tr.32].

Hồ Chí Minh còn chỉ rõ, giáo dục có tác dụng to lớn trong việc “trồng người”, xây dựng và phát triển toàn diện con người. Người nói: “*Thiện ác vốn chẳng phải bản tính cố hữu. Phần lớn do giáo dục mà nên*” [8, tr.283]. Vì lẽ ấy, phát triển giáo dục, nâng cao dân trí là một bộ phận quan trọng hợp thành chiến lược xây dựng con người Việt Nam mới hướng đến phát triển toàn diện năng lực của người học. Người chủ trương: “*Phải ra sức tẩy sạch ảnh hưởng giáo dục nô dịch của thực dân còn sót lại, như thái độ thờ ơ với xã hội, xa rời đời sống lao động và đấu tranh của nhân dân; học để lấy bằng cấp, dạy theo lối nhồi sọ. Và cần xây dựng tư tưởng dạy và học để phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân*” [8, tr.383]. Nhấn mạnh tầm quan trọng đặc biệt của giáo dục trong việc xây dựng con người mới xã hội chủ nghĩa, Hồ Chí Minh khẳng định: “*Giáo dục là sự nghiệp của quần chúng nhân dân. Cần phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, xây dựng quan hệ thật tốt, đoàn kết chặt chẽ giữa thầy và thầy, giữa trò và thầy,... giữa nhà trường với nhân dân để hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ đó. Giáo dục nhằm đào tạo những người kế tục sự nghiệp cách mạng to lớn của Đảng và nhân dân ta, do đó các ngành, các cấp đảng và chính quyền phải thật sự quan tâm hơn nữa đến sự nghiệp này, phải chăm sóc nhà trường về mọi mặt, đẩy sự nghiệp giáo dục của ta lên những*

bước phát triển mới” [12, tr.80]. Ngoài ra, giáo dục còn có chức năng bồi dưỡng lý tưởng đúng đắn và tình cảm cao đẹp; mở mang dân trí; bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp cho con người. Hay nói cách khác, giáo dục là phương thức để đào tạo con người mới có ích cho xã hội. Với những mục tiêu trên, giáo dục là một mặt trận quan trọng trong công cuộc xây dựng con người mới, xây dựng chủ nghĩa xã hội thành công.

Thư ba, phương pháp xây dựng con người mới. Trong suốt sự nghiệp hoạt động cách mạng, Hồ Chí Minh luôn quan tâm, chú ý tới phương pháp nêu gương, thống nhất giữa lời nói với việc làm, giữa lý luận với thực tiễn. Gương mẫu trong việc làm, trong cuộc sống, mỗi cán bộ, đảng viên phải gương mẫu trước quần chúng, nêu gương tốt để quần chúng noi theo. Cuộc đời và sự nghiệp của Hồ Chí Minh là tấm gương sáng cho mọi người noi theo. Hồ Chí Minh khẳng định, phương pháp làm gương, thể hiện sự thống nhất chặt chẽ giữa lời nói và việc làm, là một trong những biện pháp sống động, thiết thực, hữu hiệu nhất trong xây dựng con người mới. Người dạy: *“Minh phải làm gương, gắng làm gương trong anh em, và khi đi công tác, gắng làm gương cho nhân dân. Làm gương cả về ba mặt: tinh thần, vật chất và văn hóa”* [9, tr.150]. Trong phương pháp nêu gương, Người còn chú trọng lấy các điển hình tốt – việc tốt để làm gương, để giáo dục mọi người. Hồ Chí Minh chỉ rõ: *“Cần lấy ngay những gương tốt đó của các cháu và những gương người tốt, việc tốt trong nhân dân để giáo dục các cháu. Không nên nói lý luận suông”* [15, tr.556]. Đặc biệt,

Hồ Chí Minh nhấn mạnh giáo dục con người mới phải gắn với thi đua để phát huy cao nhất tinh tích cực vốn có của cá nhân. Người quan tâm chỉ đạo cụ thể, sát với phong trào thi đua, như phong trào *“Người tốt, việc tốt”* trong toàn quốc, phong trào *“Dạy tốt – học tốt”* trong nhà trường, phong trào *“Kế hoạch nhỏ”* cho học sinh, tạo môi trường xã hội rộng lớn và thuận lợi trong giáo dục nhằm tạo con người mới có bản lĩnh chính trị, có chuyên môn kỹ thuật cao, vì dân vì nước.

Có thể nói, tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới là cơ sở lý luận cho việc xây dựng chiến lược xây dựng và phát triển con người mới ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay. Nó đem lại tính thực tiễn rất cao trong chiến lược phát triển con người Việt Nam nói chung và sự hình thành con người mới Việt Nam hiện nay nói riêng.

2.2. Ý nghĩa tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới với việc phát triển con người mới ở Việt Nam hiện nay

Từ lý luận chung của triết học Mác đến tư tưởng Hồ Chí Minh về con người nói chung, về xây dựng con người mới nói riêng, xuất phát từ yêu cầu của thực tiễn Việt Nam, nhất là yêu cầu của công cuộc đổi mới đất nước và sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc hiện nay, thể hiện sáng tạo và nhất quán trong chiến lược phát triển con người Việt Nam, Đảng và Nhà nước ta không chỉ đặc biệt quan tâm đến nhiệm vụ đào tạo, xây dựng và phát triển toàn diện con người Việt Nam cả về thể chất lẫn nhân cách, tâm hồn, trí tuệ mà còn luôn quan tâm chăm lo đến đời sống của mỗi người dân Việt Nam, cả trong lĩnh vực đời sống vật

chất lẫn lĩnh vực đời sống tinh thần. Điều đó đã được biểu hiện một cách cụ thể, sâu sắc, thiết thực và sinh động trong các văn bản nghị quyết của Đảng. Với những yêu cầu và nhiệm vụ mới đặt ra, nhất là yêu cầu phát triển toàn diện các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa - xã hội của nước ta trong giai đoạn hiện nay. Trên tinh thần đổi mới, *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban chấp hành Trung ương khóa VIII* của Đảng đã chỉ rõ những mục tiêu, nhiệm vụ xây dựng và phát triển con người mới Việt Nam trong giai đoạn cách mạng mới. Đó là những con người với những năng lực và phẩm chất toàn diện: “*Có tinh thần yêu nước, tự cường dân tộc, phấn đấu vì độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, có ý chí vươn lên đưa nước ta thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu, đoàn kết với nhân dân thế giới trong sự nghiệp đấu tranh vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Có ý thức tập thể, đoàn kết, phấn đấu cùng vì lợi ích chung. Có lối sống lành mạnh, nếp sống văn minh, cần kiệm, trung thực, nhân nghĩa, tôn trọng kỷ cương phép nước, quy ước của cộng đồng; có ý thức bảo vệ và cải thiện môi trường sinh thái. Lao động chăm chỉ với lương tâm nghề nghiệp, có kỹ thuật, sáng tạo, năng suất cao vì lợi ích của bản thân, gia đình, tập thể và xã hội. Thường xuyên học tập, nâng cao hiểu biết, trình độ chuyên môn, trình độ thẩm mỹ và thể lực*” [2, tr.58-59].

Tiếp tục bổ sung, phát triển hoàn thiện mục tiêu và nhiệm vụ xây dựng và phát triển con người Việt Nam do Nghị quyết Trung ương năm khóa VIII đề ra, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII* của Đảng đã khẳng định “*Xây dựng nền văn*

hóa và con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học. Xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện phải trở thành một mục tiêu của chiến lược phát triển” [4, tr.126].

Để hoàn thành mục tiêu và nhiệm vụ cao cả đó, Đảng và Nhà nước ta cũng đã đề ra chủ trương, đường lối, chính sách toàn diện và thiết thực nhằm chăm lo cho đời sống của nhân dân, quan tâm đào tạo, bồi dưỡng và phát triển con người Việt Nam, cả về số lượng và chất lượng; đặc biệt là giáo dục nâng cao bản lĩnh chính trị, trình độ học vấn, chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp, tác phong công nghiệp, kỷ luật lao động, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Một mặt, Đảng ta chủ trương: “*Bảo đảm công bằng, bình đẳng về quyền lợi và nghĩa vụ công dân; kết hợp chặt chẽ, hợp lý phát triển về kinh tế và phát triển về văn hóa, xã hội, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội ngay trong từng bước và từng chính sách phát triển; phát triển hài hòa đời sống vật chất và đời sống tinh thần*” [3, tr.79]; mặt khác, Đảng ta cũng rất quan tâm đến việc “*Làm tốt công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, truyền thống, lý tưởng, đạo đức và lối sống, tạo điều kiện học tập, lao động, giải trí, phát triển thể lực và trí tuệ*” cho con người Việt Nam [3, tr.49]. Đặc biệt, đề đào tạo và phát triển toàn diện con người Việt Nam, phục vụ đắc lực cho sự nghiệp đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và hội nhập quốc tế, Đảng ta rất quan tâm đến việc đổi mới toàn diện giáo dục và đào tạo, coi “*sứ mệnh nâng cao dân trí, phát triển nguồn nhân lực, bồi dưỡng nhân*

tài, góp phần quan trọng phát triển đất nước, xây dựng nền văn hóa và con người Việt Nam” [3, tr.77], là sứ mệnh cao cả của sự nghiệp giáo dục và đào tạo của nước ta.

Từ đó, Đảng ta đã xác định: “Nhiệm vụ và mục tiêu cơ bản của giáo dục là nhằm xây dựng con người và thể hệ thiết tha gắn bó với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, có đạo đức trong sáng, có ý chí kiên cường xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước; giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa của dân tộc; có năng lực tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại; phát huy tiềm năng của dân tộc và con người Việt Nam; có tinh thần cộng đồng và phát huy tính tích cực của cá nhân, làm chủ tri thức khoa học và công nghệ hiện đại, có tư duy sáng tạo, có kỹ năng thực hành giỏi, có tác phong công nghiệp, có tinh tổ chức và kỷ luật, có sức khỏe, là những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội, vừa “hồng” vừa “chuyên” [1, tr.31]. Vì thế, trong *Văn kiện Hội nghị lần thứ hai Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Đảng ta đã khẳng định: “*Coi đầu tư cho giáo dục là đầu tư cơ bản, quan trọng nhất cho sự phát triển toàn diện của đất*

nước. Gắn chiến lược phát triển giáo dục với chiến lược phát triển kinh tế - xã hội. Đổi mới nền giáo dục với cách làm thích hợp trên các mặt tổ chức và quản lý, dạy và học, nghiên cứu và ứng dụng. Quan tâm đến nâng cao dân trí, coi trọng giáo dục nhân cách, lý tưởng, đạo đức, tri thức và thể lực; gắn học với hành, lý thuyết với thực tiễn. Ra sức phấn đấu xây dựng một nền giáo dục tiên tiến có quy mô, trình độ và cơ cấu ngành nghề hợp lý. Đó là nền giáo dục thấm nhuần sâu sắc tinh thần dân, tinh dân tộc và tinh hiện đại” [1, tr. 12].

3. KẾT LUẬN

Con người mới, theo tư tưởng Hồ Chí Minh phải là con người phát triển toàn diện: vừa có “tài” vừa có “đức”; vừa “hồng” vừa “chuyên”; biết phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân. Với tính chất khoa học và cách mạng, tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng con người mới thực sự là cơ sở lý luận, kim chỉ nam cho Đảng và Nhà nước ta trong quan điểm về xây dựng con người mới, cũng như trong việc đề ra chủ trương, đường lối, chính sách xây dựng và phát triển con người mới Việt Nam hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (1997), *Văn kiện Hội nghị lần thứ hai Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (1998), *Văn kiện Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội
- [3] Đảng Cộng Sản Việt Nam (2011), *Văn Kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4] Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn Kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
- [5] C. Mác và Ph. Ăngghen (1995), *Toàn tập*, tập 4, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

- [6] C. Mác và Ph. Ăngghen (1995), *Toàn tập*, tập 23, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [7] C. Mác và Ph. Ăngghen (2000). *Toàn tập*, tập 42, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [8] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 3, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [9] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 4, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [10] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [11] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 6, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [12] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 8, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [13] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 9, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [14] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 11, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [15] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 12, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

Ngày nhận bài: 19-7-2019. Ngày biên tập xong: 19-8-2019. Duyệt đăng: 25-9-2019